

ПРОБЛЕМИ ДОВГОСТРОКОВОГО БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Актуальність теми. Основою глибокої та ефективної взаємодії підприємств і банків є їх кредитно-інвестиційна стратегія. Саме з її допомогою реалізуються такі суспільно-рольові функції банків, як фінансовий посередник, виробник важливої групи фінансових продуктів і послуг - інвестицій і кредитів, мультиплікатор зростання, делегований контролер, раціонування виробничого споживання.

Аналіз досліджень і публікацій. Велику увагу проблемі довгострокового кредитування комерційних банків приділяють такі вчені як В.М. Алексійчук, С.І. Вакарін, А.М. Головка, Н.М. Давиденко, М.Я. Дем'яненко, М.І. Кареба, М.І. Кісіль, Т.О. Музиченко, М.О. Орликовський, С.І. Приліпка, П.Т. Саблук, В.К. Савчук, П.А. Стецюк, І.В. Яковенко та ін. Але прибутковість, забезпеченість і ресурсозалежність довгострокового кредитування як фінансового інструменту потребує глибшого вивчення, теоретичних і практичних досліджень та аналізу.

Виклад основного матеріалу. Довгостроковий кредит є послугою з надання коштів, ціна якої постійно зазнає впливу різних чинників: політичних, економічних, соціальних, психологічних. Державне регулювання механізму кредитування довгострокових програм розвитку економіки проводиться на сьогодні переважно Національним банком України, який, супроводжуючи заходи фіскальної політики, має запобігати надмірній інфляції, забезпечувати оптимальний контроль за банківською системою і нейтралізувати інфляційні очікування усіх суб'єктів економіки шляхом підвищення їхньої довіри як до монетарної політики, котру проводить, так і до банківської системи в цілому.

В останні роки виходячи з ряду пережитих економічних криз, комерційні банки, які існують на території України здійснюють в основному короткострокове кредитування та розрахунково – касове обслуговування підприємств у той час, як економіка об'єктивно потребує збільшення «норм» довгострокового кредитування. Значний знос капітальних засобів, технологічна відсталість виробничого комплексу потребують інвестування (капітальних вкладів). Починаючи з 1995 року (враховуючи той факт, що цей процес затягнувся до 2008 року), відбувалось постійне скорочення виробничих фондів підприємств, від чого страждали в основному соціальна і економічна сфери. Тому інвестиції, що їх могли представляти вкладники не мали змоги покривати збитків від комерційної та виробничої діяльності (тим більш у кризовий період 2008 року). Тому фінансування підприємств «за свій рахунок» відбувалось завдяки, спочатку короткостроковим, а потім і довгостроковим кредитам. Банківська система як регулятор грошового обігу в країні здатна створити передумови для розвитку інвестиційних процесів через механізм кредитування у напрямленні створення ресурсного потенціалу довгострокового кредитування. Необхідність подолання інвестиційних проблем (що існували ще з часів

проголошення незалежності України) потребувала реформування та реорганізації усього механізму довгострокового кредитування (це змінило політику НБУ та комерційних банків у цілому). Тобто стало зрозумілим те, що банківська система України (2008 рік) потребує деякої переорганізації відносно системи довгострокового кредитування: від зміни підходу в оцінці забезпеченості боржників до використання удосконалених методів прогнозування усіх видів ризику. Відразу ж перед комерційними банками постає питання про створення такої політики та організації довгострокового кредитування, що змогли б забезпечити повернення боргів та прибутковість кредитних операцій в умовах, що змінюються (при нестабільній економічній ситуації).

Недоліком довгострокового кредитування для банків та інших фінансових установ є відсутність пасивів відповідної строковості. Нині в Україні стандартними строками для депозитів є 1, 3, 6, 9 і 12 місяців. Стає очевидним, що залучення пасивів по можливості на 1 рік і менше, надання довгострокових кредитів у значних обсягах має підвищений ризик ліквідності, оскільки не гарантує повернення залучених депозитів у зазначені. На перший погляд за відсутності забезпечення рефінансування активних операцій українських фінансових установ на міжнародних ринках капіталу, де є можливість рефінансування терміном від п'яти років і більше, практично неможливо. Саме цей шлях обрали деякі українські банки (АКБ "Надра"; ВАТ "Укрексімбанк" та ін.). Проте такі ресурси доступні далеко не всім банківським установам, і до того ж досягнути необхідного рівня кредитного рейтингу на міжнародних ринках коштує недешево.

Частина операторів ринку кредитування борються за ринок довгострокових вкладень за рахунок збільшення капіталу, основним джерелом поповнення якого є міжнародні фінансові установи. Проте за таких умов діяльність банківських установ регламентується в жорстких рамках інвестора.

Проблемним залишається питання гарантування повернення довгострокових кредитів, яке на сьогодні знаходить своє вирішення в основному за рахунок кредитних проектів, забезпечених іпотекою. Особливо гостро в цьому контексті постає питання ціноутворення іпотечних кредитів. Відсутність довгострокових ресурсів значною мірою послаблює довгострокове кредитування програм розвитку національної економіки. Інфляційні очікування зумовили формування певної психології вкладників, які сподіваються отримати від банків високі відсотки за розміщені в них кошти. Це не дає змоги банкам сформувавши недорогі кредитні ресурси. Тому депозитна ставка повинна відігравати роль збереження вартості, тобто бути в межах очікуваного рівня інфляції. Банки для вкладників мають бути фінансовими посередниками, що зберігають їхні кошти за невелику плату, а не джерелом отримання значних прибутків. Такий підхід дав би змогу банківській системі накопичити ресурси для кредитування довгострокових програм розвитку економіки України.

Кредитуючи окремі програми, банки самостійно визначають рівень ризику кредитних операцій, оцінюють фінансовий стан позичальників (контрагентів банку) і вартість застави в межах чинного законодавства.

Намагаючись убезпечити себе від ризику неповернення кредиту, банки часто завищують процентні ставки за кредитами, бо за позиками ризикових клієнтів необхідно формувати більший розмір резервного фонду, що зменшує прибутки банку. Однак така політика банків не сприяє ефективному кредитуванню економіки, оскільки підвищення плати за користування коштами не означає, що певний суб'єкт господарської діяльності зможе в майбутньому повернути кредит.

За рахунок надання кредитних ресурсів на значно триваліші терміни й урахування ризиків щодо відшкодування вкладених коштів на строки, які несуттєво перевищують ті, з якими вже працює банк, з'являється можливість у декілька разів підвищити прибутковість операцій кредитування. Це підтверджується тим, що в Україні намітились позитивні тенденції як у зростанні обсягів кредитування, так і збільшенні частки наданих комерційними банками кредитів економічним суб'єктам у валовому внутрішньому продукті, значення якого за 2010 р. становило 27,11 %. Фактично це означає, що банківська система має можливість забезпечувати більші обсяги кредитування.

Значним досягненням є тенденція до збільшення частки довгострокових кредитів для суб'єктів господарювання, яка тільки за останні три роки збільшилася втричі.

Більшість українських банків, відмовляючись від кредитування на довготривалі строки, хронічно недоотримують доходи.

При цьому вони практично не захищені від ризиків розриву ліквідності, оскільки все одно змушені на вимогу ринку кредитувати клієнтів на 5-7 років.

Висновки. Таким чином, можна стверджувати, що для удосконалення стратегії розвитку довгострокового кредитування доцільним є проведення банківськими установами планування використання довгострокових ресурсів і формування портфеля довгострокових кредитів. Правильним кроком на шляху до вирішення проблем довгострокового кредитування в Україні є зниження вартості кредитів, встановлення динамічних процентних ставок із прив'язкою їх до рівня інфляції, проведення об'єктивної оцінки проектів та програм, що кредитуються, для встановлення обґрунтованої кредитної ставки. Удосконалення механізму кредитування можливе за подальшого впровадження страхування кредитів як форми захисту учасників кредитних відносин в Україні.

ПЕРЕЛІК ПОСИЛАНЬ:

1. Гроші та кредит: Підручник.-3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пудовкіна та ін.; За заг. ред. М.І. Савлука.-К.:КНЕСУ, 2002.-598с.
2. Білоусов Л.Ю. Гроші та кредит: Навч. посібн. – Х: Прапор, 2004. – 296с.
3. Гроші, банки та кредит: у схемах і коментарях: Навч. посіб. для студ.
4. Любунь О. Фінансова стратегія банків з довгострокового кредитування підприємств // Банківська справа. – 2006. - №3. – С.80-82